

פגישת שרת החוץ האירופית וחברי הכנסת מהרשימה המשותפת

ד"ר נמרוד גורן*

ספטמבר 2018

האיחוד האירופי מביע באופן שיטתי ביקורת על צעדי מדיניות והצעות חקיקה ישראלים שפוגעים בסיכויים להשגת פתרון שתי-המדינות ושמוגדים לעקרונות הדמוקרטיה והזכויות האדם. חוק הלאום משלב מבחינת האיחוד האירופי את שני ההיבטים – הוא מערער על עקרון השוויון בתוך ישראל ומערים קשיים בדרך לשלום עתידי. שרת החוץ האירופית פדריקה מוגריני נתנה לכך ביטוי בהצהרותיה הפומביות, ובכונותה להיפגש בתחילת ספטמבר עם משלחת הח"כים של הרשימה המשותפת, שהגיעה לבריסל כדי למחות על חוק הלאום.

האיחוד האירופי מתקשה בשנים האחרונות להטביע חותם על הסוגיה הישראלית-פלסטינית. פערי עמדות בין המדינות החברות באיחוד – ובייחוד בין המדינות במערב אירופה לאלה במרכז ובמזרח היבשת – מונעות בשנתיים האחרונות מהאיחוד לקבל החלטות משמעותיות בנושא הישראלי-פלסטיני. הפערים באים גם לידי ביטוי בהצבעות אחרונות באו"ם, למשל בנושא העברת השגרירות האמריקאית לירושלים, בהן לא היה עוד קונצנזוס אירופי.

ראש הממשלה נתניהו פועל להעמיק פערים אלה ולמנף אותם, ואף הצהיר על כך לאחרונה בגלוי. ישראל תחת הנהגתו מנסה לקעקע את יכולתו של האיחוד האירופי להגיע להחלטות בקונצנזוס הנדרש, על ידי יצירת בריתות עם גושי מדינות בתוך האיחוד – מדינות וישגרד, המדינות הבלטיות, והמדינות ההלניות. זאת, במקביל להטחת ביקורת הולכת וגוברת מצד ממשלת ישראל כלפי האיחוד האירופי, שהחריפה עד כדי זלזול, העלבות והצגת האיחוד האירופי – שותף הסחר הגדול של ישראל – כיריב ולא כידיד.

האיחוד האירופי אינו מוצא תשובה מדינית לתהליך זה, על אחת כמה וכמה בתקופה בה אין באופק משא ומתן ישראלי-פלסטיני ובה האיחוד טרוד בסוגיות פנימיות ואזוריות בוערות יותר. ואולם, הוא אינו מוותר על השמעת דעה וחיפוש אחר נתיבי פעולה, גם אם השפעתם מוגבלת. לצד גינויים, אזהרות והעברת מסרים לישראל בצינורות הדיפלומטיים המקובלים, האיחוד פועל לשמר, לטפח ולהעמיק קשר עם גורמים בחברה הישראלית שתומכים בשלום, בדמוקרטיה, ובזכויות האדם.

הדבר בא לידי ביטוי בתמיכה אירופית בארגוני חברה אזרחית תומכי-שלום, שהתמיכה האירופית בהם הופכת חשובה יותר לאור הקיצוץ במימון האמריקאי עליו החליט לאחרונה הנשיא טראמפ, ובפתיחת שעריה של הפרלמנט האירופי בפני פוליטיקאים מישראל, שלא מספיק מהם מייחסים לו עדיין חשיבות. משלחת ח"כים מטעם הרשימה המשותפת כבר ביקרה בבריסל בנובמבר 2017, כחלק מניסיונם לרתום את הקהילה הבינלאומית לתמיכה במאבק שלהם לשוויון ולמחות כנגד מדיניות נתניהו. הפגישה עם מוגריני היא עליית מדרגה במאמצים אלה.

הפעלתנות הבינלאומית הגוברת של הח"כים הערבים זוכה לביקורת בישראל, אך היא עולה בקנה אחד עם מאפייני הדיפלומטיה המודרנית של המאה ה-21. אזרחים, ארגונים, אנשי עסקים, ופוליטיקאים יכולים כיום להשפיע הרבה יותר מאשר בעבר על זירת יחסי החוץ, שאינה עוד נחלתם הבלעדית של משרדי חוץ, והדבר לגיטימי. בתהליך זה יש פוטנציאל גם לתרומה מצד הח"כים הערבים לתהליכי שלום עתידיים ולקידום היחסים עם מדינות ערב. האיחוד האירופי, מצדו, רואה בפגישה עם הח"כים הערבים דרך נוספת להעביר לממשלת ישראל מסר נוקב של דאגה מהכיוון אליו צועדת ישראל, ובמקביל להביע הזדהות ושותפת עם אלו בישראל – ערבים ויהודים כאחד – שפועלים למען שינוי כיוון.

* ד"ר נמרוד גורן הוא ראש מכון מיתונים ומרצה ללימודי המזרח התיכון באוניברסיטה העברית בירושלים.